

prof. Andrzej Węclawski
Akademia Sztuk Pięknych w Warszawie
Wydział Grafiki

Warszawa, 30 stycznia 2023r.

Recenzja pracy doktorskiej mgr Ol'gi Moravcovéj sporządzona w związku z postępowaniem w sprawie nadania stopnia doktora w dziedzinie sztuki, w dyscyplinie sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki, wszczętym w Akademii Sztuk Pięknych w Katowicach

Część pierwsza
Informacje o doktorantce

Mgr Ol'ga Moravcová, urodzona 22 kwietnia 1992 w Liptovskim Mikulášu, na Słowacji, w latach 2011 – 2017 studiowała na Wydziale Artystycznym Uniwersytetu Ostrawskiego, na kierunku Grafika. Od 2018 roku związana zawodowo z macierzystą uczelnią. W latach 2018 – 2022 zajmowała stanowisko asystentki w Pracowni Grafiki, na Wydziale Sztuki, Uniwersytetu Ostrawskiego, pełniąc obowiązki lektora w Pracowni Grafiki /1,2/, prowadząc zajęcia z technologii cyfrowych i technik poligraficznych. Olga Moravcová aktywnie uczestniczyła w pracach na rzecz uczelni i środowiska. Na Wydziale Grafiki i Rysunku, Uniwersytetu Ostrawskiego, była członkiem komisji wydziałowych, uczestniczyła w przeglądach, obronach, egzaminach wstępnych, pracowała w Centrum Technologii Cyfrowych, projektowała katalogi ISSO 2016-2018, ISSO 2018-2020, od 2012 roku odpowiadała za aranżacje i organizację wystaw w Galerii Koridor będąc jednocześnie współkuratorem galerii.

Doktorantka posiada znaczący dorobek artystyczny. W latach 2018 – 2022 zorganizowała sześć wystaw indywidualnych: 2018 „Prierez”, RKC, Prievidza, SK, 2019 Galerie Konvent, Mikulov, CZ, 2020 „Nikdy nikde nikto nič”, Rainbow Gallery, Prostějov, CZ, 2020 „Kontexty”, Galéria FX, Banská Bystrica, SK, 2020 „Synteza”, Miejski Ośrodek Kultury w Jastrzębiu-Zdroju, PL. Była nominowana do nagrody głównej na wystawie „Grafika roku 2016”, Praha, CZ w 2017 roku. Uczestniczyła w licznych wystawach zbiorowych m.in.: 2018 „Situace sítotisku”, Galérie Sokolská, Ostrava, CZ, 2018 „Akčné polohy grafiky”, Galéria FX, Banská Bystrica, SK, 2018 „Ostra”, Galeria akademicka, Radom, PL, 2018 „Do Humberta”, Humberta, Krakow, PL, 2019 „Bez limitu / Kafka – przełamywanie granic”, Dům umění, Opava, CZ, 2019 „Grafika roku 2018”, Obecní dům, Praha, CZ, 2019 „WOSa”, Galeria Concrete, Wrocław, PL, 2019 „AU

– UF”, FX Galery, Banská Bystrica, SK, 2019 „Situation Silesia”, GAFU, Ostrava, CZ, 2019 „Tehlárň”, Liptovský Mikuláš, SK, 2019 „Akčné polohy grafiky II”, FX Galery, Banská Bystrica, SK, 2019 „6. Międzynarodowe Triennale Grafiki Cyfrowej – Gdynia”, Centrum Designu, PL, 2019 „GEO.MIGRACJE TRANSGRAFICZNE”, Galeria Górna, Kielce, PL, 2019 „Šedá zóna”/ „Szara zona”, Galeria Sztuki współczesnej Elektrownia, Czeladz, PL, 2019 „Grafika roku 2018”, Galerie Ladislava Sutnara, Plzeň, CZ, 2020 „Grafika roku 2019”, Obecní dům, Praha, CZ, 2020 „Grafia”, Miejska Galeria Sztuki w Częstochowie, PL, 2020 „Terra Recognita 2020”, Muzeum Częstochowskie, Częstochowa, PL, 2020 „Kwestia czasu / Pulsacje”, Muzeum Miejskie w Siemianowicach Śląskich, PL, 2020 „OKO”, Galeria KTOWICE ZPAF, Katowice, PL, 2020 „Medea 2020”, Gallery of the Cyclades, Hermoupolis, Grecja, 2021 „Kwestia czasu / Pulsacje 2”, Galeria ZPAP, Toruń, PL, 2021 „Ohýbat Myšlení”, GAFU, Ostrava, CZ, 2022 „Print (Able)”, FX Galery, Banská Bystrica, SK, 2022 „2022 Korea Usa Czech”, Jeju City, IAa gallery, KOR, 2022 „Conversation”, Anykščiai Art Incubator, Anykščiai, LTU.

Uczestniczyła i organizowała liczne warsztaty i plenery artystyczne, jej prace znajdują się w licznych publikacjach i katalogach z wystaw. Należy podkreślić znaczący dorobek artystyczny doktorantki, w dziedzinie grafiki artystycznej, jej aktywność i zaangażowanie w prace uczelni.

Część druga

Ocena pracy doktorskiej

Głównym problemem poruszonym w warstwie wizualnej pracy doktorskiej, jak też w obszernym opisie dzieła Olgi Moravcovej „Kwadrans po drugiej zmarła jaskółka” są skomplikowane związki i relacje człowieka z naturą. Autorka podkreśla, że każda epoka pozostawiła po sobie indywidualny ogląd postrzegania natury i różne próby wpływania na nią. Przedstawiła, jak zmieniały się sposoby myślenia i traktowania przyrody, umieściła liczne i adekwatnie dobrane przykłady, stanowiące obszerną panoramę sądów i poglądów na omawiany temat. Autorka jednoznacznie sformułowała zakres tematyczny dzieła. Jej zasadniczym celem stała się osobista refleksja, przeplatana sumą różnych myśli, intuicji stanowiących rozważania na temat egzystencji ludzkiej w kontekście natury. Wielość teorii i opinii oraz złożoność problematyki, stosunku człowieka do przyrody, wykluczyły formułowanie przez autorkę jednoznacznych sądów, co miało niewątpliwie wpływ na powstające dzieło i określiło jego charakter. We wstępie do jednego z rozdziałów pracy pisze: „należy podkreślić, że ani jego koncepcja, ani forma nie wymaga całkowitego i jednoznacznego poparcia konkretnej tezy, gdyż byłoby to sprzeczne z intencją pracy. Chodzi bowiem o prezentację subiektywnej autorskiej refleksji, która w sztukach pięknych jest zawsze bezwarunkowo obecna, mimo, że dzieło skupia się na osobistym i intymnym doświadczeniu odbiorcy”. Ważnym elementem pracy, tak teoretycznej jak i artystycznej, jest zwrócenie uwagi na sposób postrzegania duchowości w kontekście przyrody.

W przygotowanym autokomentarzu przywołuje przykłady, źródła inspiracji artystycznych i odniesienia do literatury stanowiącej podbudowę intelektualną. W tekście nawiązuje m.in. do symboliki czterech żywiołów obecnych w materiałach źródłowych pochodzących z różnych epok i kultur. Głoszono w nich zasadę równowagi, współdziałania, która miała leżeć u podstaw harmonii świata. Współcześnie, w czasach pogłębionej wiedzy naukowej, ten pogląd nie jest już rozpowszechniony. Poddawana jest w wątpliwość teoria, czy można ogarnąć przyrodę w całości nie biorąc pod uwagę ogromu różnych uwarunkowań. Wśród tematów poruszanych przez doktorantkę są zagadnienia z okresu rewolucji przemysłowej i naukowej. Przywoływane są teorie związane z władcym podejściem do natury i nieposkromioną eksploatacją jej dóbr. Podaje, jako przykład prace Kartezjusza oraz opisy anatomiczne Williama Harvey'a. Przybliża poglądy i nazwiska autorów, którzy w swoich rozważaniach poruszają kwestie zaburzonej relacji człowieka z przyrodą, m.in. Alfreda Adlera, Paula Sheparda, Philipa Cushmana oraz Dolores LaChapelle. Powołuje się na pojęcie psychologii środowiskowej i badania Jana Krajhanzla.

Tak, jak zmieniał się stosunek do natury uwarunkowany przez poglądy filozofów, religię, systemy polityczne i społeczne tak samo zmieniał się indywidualne podejście artystów do natury. Autorka w interesującej formie przedstawiła ten problem na przykładzie twórczości Albrechta Dürera i Daniele Barbaro. Przywołuje też przykłady kilku, artystów których sztuka była dla niej istotna w kontekście realizowanej pracy m.in. Ad Reinhardta, Tony Smitha, z obszaru Czech i Słowacji m.in. Milosa Sejna, Petera Stembera, Rudolfa Sikory, Ivana Kafke. Podkreśla szczególne znaczenie i zainteresowanie dla powstania własnej realizacji instalacjami site-specific oraz obiektami Nancy Holt i Hansa Haacke.

Praca doktorska Olgi Moravcovej zatytułowana „Kwadrans po drugiej zmarła jaskółka” jest rodzajem artystycznej instalacji. Składa się z czterech obiektów w kształcie sześciątów umieszczonych na prostokątnych podstawach. Na przedniej ścianie każdego z obiektów wycięty jest okrągły otwór o średnicy 17 centymetrów. Sześciiany zostały pomalowane farbą z proszkiem grafitowym, a podstawy matowym czarnym kolorem, co nie jest zabiegiem przypadkowym, gdyż w autorskim zamyśle, odnosi się do węgla, który stanowi podstawę wszystkich związków organicznych. Obiekty zostały umieszczone symetrycznie, a obserwowane z góry tworzą układ litery T. Z wnętrza obiektu umieszczonego po przeciwnej stronie wyświetlana jest projekcja przedstawiająca trzy krzyże świetlne, których linie pionowe i poziome przecinają się na środku ścian sześciątów. W trzech obiektach znajdujących się obok siebie umieszczono kolejno: zbiornik z wodą, zapewniający regularne spadanie kropel, w środkowym znajduje się wentylator tworzący przepływ powietrza, a na dnie trzeciego sześcianu mieszaninę kawałków skał. Umieszczone obok siebie, reprezentują żywioły wody, powietrza oraz ziemi. Obiekty są interaktywne. Odbiorca może włożyć rękę przez okrągły otwór, który znajduje się na środku ściany każdego z trzech sześciątów. Zawartość obiektów służy do pobudzenia odczucia sensorycznego i interakcji widza z przedstawianą pracą. Widz poprzez reakcję dotykową uczestniczy w dziele. Na postać wchodzącą w przestrzeń między obiektami, rzutowany jest obraz w kształcie krzyża.

Wskazuje on w jednoznaczny sposób na odbiorcę i łączy go z dziełem. Zastosowano tu metodę, w której widz sam dopełnia instalację. Jest jej uczestnikiem i jednocześnie jej częścią, gdyż osoba obserwująca sytuację z zewnątrz łączy uczestnika z całością pracy. Człowiek współczesny, który przez okoliczności życia stracił kontakt ze zmysłowym odczuwaniem przyrody poprzez uczestnictwo w instalacji ma możliwość doświadczyć, w sposób podstawowy i bezpośredni, natury. Jednocześnie może to stwarzać refleksję na temat odpowiedzialności współczesnego człowieka za świat, który go otacza. Choć autorka odżegnuje się od formułowania jednoznacznych tez to jednak stawia fundamentalne pytanie o miejsce człowieka w przyrodzie.

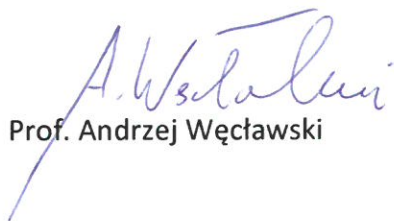
Autorka zwraca uwagę: „Poprzez dotyk obserwujący skupia się na danym źródle percepcji, a następnie przenosi swoją uwagę przede wszystkim na analizę własnej refleksji i pamięci, przez co uwypukla się domyślna granica pomiędzy jego ja a środowiskiem, które na niego wpływa, podobnie jak jego pochodzenie i jedność psychiczna”.

Podkreśla, że wszystkie użyte w instalacji elementy posiadają liczne historyczne odniesienia i rozliczne symboliczne związki. Doktorantka jest świadoma, że odwoływanie się do różnych teorii jest tylko próbą przełożenia koncepcji dzieła na inny język, a sam proces twórczy jest o wiele bogatszy i mnogość jego aspektów jest trudna do sformułowania w wersji werbalnej. Istotne dla autorki jest to, co trudne do przekazania, co intuicyjne, powiązane ze skomplikowanymi, osobistymi doświadczeniami zmysłowych związków z przyrodą. Taki też charakter uzyskała omawiana praca.

Konkluzja

Mgr Olga Moravcová w przygotowanej pracy doktorskiej „Kwadrans po drugiej zmarła jaskółka” podjęła próbę określenia oraz zbadania własnej tożsamości twórczej i osobistej w kontekście przewodniego tematu pracy doktorskiej jakim są skomplikowane związki i relacje człowieka z naturą. Definiowanie i dookreślanie samego siebie poprzez dzieło artystyczne realizowane wobec tak złożonego problemu, jakim jest stosunek do natury jako całości było niewątpliwie zadaniem niezwykle trudnym. Przeprowadzona przez doktorantkę wnikliwa teoretyczna analiza i końcowa realizacja, w formie instalacji artystycznej, stała się impulsem do uwypuklenia tego, co niepowtarzalne i unikatowe. Był to złożony i wielowarstwowy proces, podbudowany wnikliwą refleksją intelektualną, który miał wpływ na formułowanie się jej indywidualności artystycznej i finalny charakter dzieła. Autorka w umiejętny sposób, tworząc złożoną instalację „Kwadrans po drugiej zmarła jaskółka” przygotowała pracę, która jest wielowarstwowa i niejednoznaczna. Efekty poszukiwań i wielu wcześniejszych prac znalazły kulminację w realizacji bardzo osobistej, a jednocześnie posiadającego uniwersalną formę dzieła. W interesujący sposób poszerzyła konteksty interpretacyjne stosując i łącząc w instalacji różne, dopełniające się elementy. Doktorantka

wykazała się umiejętnością prowadzenia samodzielnej pracy twórczej, posiada rozległą wiedzę teoretyczną i praktyczną w reprezentowanej dyscyplinie, legitymuje się bogatym dorobkiem artystycznym, doświadczeniem zawodowym i pedagogicznym. Obszerny opis pracy doktorskiej udowadnia dużą wiedzę autorki w dziedzinie filozofii, sztuki i kultury. Tekst jest wyczerpującym autokomentarzem do pracy artystycznej i wprowadza w różne obszary zainteresowań doktorantki. Należy podkreślić bardzo dobre przygotowanie przedstawionych do oceny materiałów. Olga Moravcová jest świadomą i konsekwentną artystką, z dużą determinacją realizującą wizję swojej sztuki. Oceniam bardzo wysoko pracę doktorską i cały przygotowany materiał. Powstała praca o oryginalnej formie i dużej wartości. Przygotowana pod opieką promotora dr hab. Dariusza Gajewskiego praca doktorska uzasadnia nadanie Pani mgr Oldze Moravcovej stopnia doktora w dziedzinie sztuki, w dyscyplinie sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki. Starania te w pełni popieram!

Prof. Andrzej Węćławski